

DAFTAR PUSTAKA

- Amaliah, R., Junaedi, M., dan Tahir, S. (2017). Karakteristik Penurunan Kadar Air dan Perubahan Volume Bengkoang (*Pachyrizus erosus*) Selama Pengeringan. Universitas Hasanuddin: Makassar.
- Annisa, Mardliyyah, A., Kusmoro, J., dan Iskandar, J. (2017). Keragaman morfologi dan genetik bambu di Arboretum Universitas Padjadjaran: Sumedang, Jawa Barat.
- Astuti, P. (2014). Induksi Tunas dan Perakaran Bambu Kuning *Bambusa vulgaris* secara in vitro. *Biogenesis: Jurnal Ilmiah Biologi*, 2(2):109–114.
- Estiasih, Teti dan Ahmadi, K.G.S. (2009). Teknologi Pengolahan Pangan. Bumi Aksara: Malang.
- Fathi, M., Roshanak, S., Rahimmalek, M. and Goli, S.A.H. (2016). *Thin-layer Drying of Tea Leaves: Mass Transfer Modeling Using Semi-empirical and Intelligent Models*. Isfahan University of Technology: Iran.
- Hani, A. M. (2012). Pengeringan Lapisan Tipis Kentang (*Solanum Tuberosum. L*) Varietas Granola. Skripsi. Universitas Hasanuddin: Makassar.
- Hartiati, I., Maharani, K. dan Laeli, K. (2018). Pengeringan Busa Terhadap Ampas Seduhan Teh Menurut Model Kinetika Lewis, Page dan Henderson-Pabis. *Inovasi Teknik Kimia*, 3 (1): 59-66
- Haryani, M., Widawati, L., dan Sari, E. R. (2014). Tepung Rebung Termodifikasi Sebagai Substituen Terigu pada Pembuatan Donat Kaya Serat. *AGRITEPA: Jurnal Ilmu Dan Teknologi Pertanian*, 1(1): 75-83.
- Henderson, S.M. and R.L. Perry. (1976). *Agricultural Process Engineering*. The AVI Publ. Co., Inc., Westport Connecticut: USA.
- Irwan, T., Muhidong, J., dan Iqbal. (2020). *Passive Drying of Yum Tuber Slices (Dioscorea alata L.)*. *Jurnal Agritechno*, 13(2): 127–134.
- Kencana, P.K.D. dan Nyoman, S.A. (2012). Budidaya dan Pasca Panen Rebung. Pusat Studi Ketahanan Pangan. Universitas Udayana: Bali
- Muhtar, D. F., Sinyo, Y., dan Ahmad, H. (2017). Pemanfaatan tumbuhan bambu oleh masyarakat di kecamatan oba utara kota tidore kepulauan. *Saintifik MIPA*, 1(1): 2087–3816.
- Mutmainah, V. H., Aziz, A., Ningsih, A. S., dan Hasanah, R. (2021). Etnofarmasi tunas bambu kuning sebagai pengobatan hepatitis di Wuluhan Jember. *Experiment: Journal of Science Education*, 1(2): 57–62.
- Safrizal, R. (2010). Kadar Air Bahan. Universitas Syiah Kuala: Banda Aceh.

- Santoso, D., Muhidong, J. dan Mursalim. (2018). Model Matematis Pengeringan Lapisan Tipis Biji Kopi Arabika (*Coffeae Arabica*) dan Biji Kopi Robusta (*Coffeae Canephora*). *Jurnal Teknologi Pertanian Andalas*, 22(1): 86-95.
- Saputri, N.I., Rohadi dan Bambang, K. (2019). Pengaruh Lama Waktu Fermentasi Alami Rebung Kuning (*Bambusa Vulgaris Var. Striata*) Terhadap Sifat Fisik Dan Kimia Tepung Rebung Sebagai Sumber Serat Pangan. Universitas Semarang: Semarang.
- Taib, G.E., Gumbira, S., dan Wiraatmaj, S. (1988). Operasi Pengeringan Pada Pengolahan Hasil Pertanian. PT. Mediyatama Sarana Prakasa: Jakarta.
- Thahir, R. (1986). Analisis pengeringan gabah berdasarkan model silindris. Disertasi. Institut Pertanian Bogor: Bogor.
- Toontom, N., Posri, W., Lertsiri, S., and Meenune, M. (2016). *Effect of drying methods on Thai dried chilli's hotness and pungent odour characteristics and consumer liking*. Prince of Songkla University: Thailand.

LAMPIRAN

Lampiran 1. Hasil perhitungan kadar air basis basah (KA-bb) rebung bambu kuning suhu 45 °C.

Waktu (jam)	KA-bb (%)	
	2x2x1 cm	2x2x0,5 cm
0,00	92,2%	90,3%
0,25	91,5%	89,2%
0,50	90,8%	88,1%
0,75	90,2%	87,0%
1,00	89,5%	86,0%
1,25	89,1%	84,9%
1,50	88,6%	83,8%
1,75	87,7%	82,7%
2,00	87,0%	81,4%
2,25	86,6%	80,3%
2,50	85,8%	79,0%
2,75	85,4%	77,6%
3,00	84,6%	76,2%
3,25	83,8%	74,7%
3,50	83,2%	72,9%
3,75	80,5%	67,0%
4,00	78,2%	63,2%
4,25	76,6%	59,9%
4,50	75,1%	55,3%
4,75	73,6%	52,7%
5,00	70,7%	49,3%
5,25	69,0%	45,9%
5,50	67,2%	42,6%
5,75	63,5%	33,3%
6,00	60,4%	29,5%
6,25	59,1%	26,8%
6,50	56,9%	24,6%
6,75	54,7%	22,9%
7,00	53,1%	21,8%
7,25	51,5%	20,8%
7,50	50,0%	19,9%
7,75	47,7%	19,3%
8,00	44,8%	18,7%
8,25	43,1%	18,2%
8,50	41,9%	17,8%
8,75	39,9%	17,4%

Lanjutan Lampiran 1.

Waktu (jam)	KA-bb (%)	
	2x2x1	2x2x0,5
9,00	37,2%	17,1%
9,25	35,4%	16,9%
9,50	33,3%	16,6%
9,75	31,8%	16,3%
10,00	30,2%	16,1%
10,25	28,7%	16,1%
10,50	27,1%	15,8%
10,75	25,7%	15,7%
11,00	21,8%	15,3%
11,25	20,2%	15,1%
11,50	18,7%	15,0%
11,75	18,2%	14,9%
12,00	17,5%	14,7%
12,25	17,1%	14,7%
12,50	16,4%	14,5%
12,75	15,9%	14,4%
13,00	15,2%	14,3%
13,25	14,9%	14,2%
13,50	14,6%	14,1%
13,75	14,5%	14,0%
14,00	14,2%	13,9%
14,25	13,9%	13,9%
14,50	13,7%	13,9%
14,75	13,6%	13,8%
15,00	13,4%	13,8%
15,25	13,2%	13,7%
15,50	13,0%	13,7%
15,75	12,9%	13,6%
16,00	12,8%	13,6%
16,25	12,7%	13,7%
16,50	12,5%	13,6%
16,75	12,5%	13,6%
17,00	12,5%	13,6%
17,25	12,4%	13,6%
17,50	12,3%	13,3%
17,75	11,6%	13,2%
18,00	11,5%	13,1%
18,25	11,3%	13,1%
18,50	11,3%	13,1%
18,75	11,2%	13,1%
19,00	11,2%	13,0%

Lanjutan Lampiran 1.

Waktu (jam)	KA-bb (%)	
	2x2x1	2x2x0,5
19,25	11,1%	13,0%
19,50	11,1%	13,0%
19,75	11,0%	13,0%
20,00	10,9%	12,9%
20,25	10,9%	12,9%
20,50	10,8%	12,9%
20,75	10,7%	12,8%
21,00	10,9%	12,8%
21,25	10,7%	12,8%
21,50	10,6%	12,5%
21,75	10,3%	12,7%
22,00	10,2%	12,7%
22,25	10,1%	12,7%
22,50	10,1%	12,7%
22,75	10,1%	12,7%
23,00	10,0%	12,7%
23,25	10,0%	12,7%
23,50	10,1%	12,7%
23,75	10,0%	12,7%
24,00	9,9%	12,7%

Lampiran 2. Hasil perhitungan kadar air basis basah (KA-bb) rebung bambu kuning suhu 55 °C.

Waktu (jam)	KA-bb (%)	
	2x2x1 cm	2x2x0,5 cm
0,00	91,6%	90,9%
0,25	90,6%	89,4%
0,50	89,6%	87,8%
0,75	88,6%	86,1%
1,00	87,6%	84,2%
1,25	86,5%	82,1%
1,50	85,4%	79,7%
1,75	84,3%	77,1%
2,00	83,0%	73,9%
2,25	81,7%	70,9%
2,50	79,9%	66,5%
2,75	78,4%	62,6%
3,00	76,7%	59,6%
3,25	75,0%	49,7%
3,50	73,1%	47,0%

Lanjutan Lampiran 2.

Waktu (jam)	KA-bb (%)	
	2x2x1	2x2x0,5
3,75	70,8%	34,9%
4,00	63,9%	27,4%
4,25	60,1%	24,0%
4,50	56,6%	22,5%
4,75	52,9%	20,1%
5,00	49,2%	18,6%
5,25	45,3%	17,6%
5,50	41,4%	16,6%
5,75	31,0%	15,0%
6,00	26,7%	14,2%
6,25	25,0%	13,9%
6,50	23,5%	13,6%
6,75	21,5%	13,2%
7,00	20,1%	13,0%
7,25	18,4%	12,7%
7,50	18,0%	12,5%
7,75	17,3%	12,3%
8,00	16,7%	12,3%
8,25	14,7%	11,4%
8,50	14,3%	11,2%
8,75	14,1%	11,1%
9,00	13,8%	11,0%
9,25	13,6%	11,0%
9,50	13,4%	10,9%
9,75	13,3%	10,9%
10,00	13,2%	10,9%
10,25	13,0%	10,8%
10,50	12,9%	10,7%
10,75	12,7%	10,6%
11,00	12,6%	10,6%
11,25	12,5%	10,6%
11,50	12,4%	10,5%
11,75	12,3%	10,5%
12,00	12,3%	10,5%
12,25	12,2%	10,5%
12,50	12,2%	10,5%
12,75	12,1%	10,5%

Lampiran 3. Hasil perhitungan kadar air basis kering (KA-bk) rebung bambu kuning suhu 45 °C.

Waktu (jam)	KA-bk (%)	
	2x2x1 cm	2x2x0,5 cm
0,00	1179,30%	938,82%
0,25	1077,48%	828,28%
0,50	993,62%	744,85%
0,75	920,74%	672,44%
1,00	856,64%	618,05%
1,25	814,76%	565,80%
1,50	775,94%	519,32%
1,75	712,25%	478,25%
2,00	668,60%	439,92%
2,25	643,83%	407,61%
2,50	604,46%	376,55%
2,75	583,24%	347,43%
3,00	549,29%	319,96%
3,25	518,64%	295,60%
3,50	494,47%	269,34%
3,75	411,62%	203,97%
4,00	359,34%	173,17%
4,25	328,06%	152,69%
4,50	302,18%	126,75%
4,75	278,57%	116,52%
5,00	241,32%	102,32%
5,25	222,51%	90,02%
5,50	204,95%	79,36%
5,75	174,21%	51,47%
6,00	153,42%	42,76%
6,25	144,59%	37,24%
6,50	132,14%	32,99%
6,75	120,84%	30,17%
7,00	113,30%	28,23%
7,25	106,21%	26,56%
7,50	99,82%	25,20%
7,75	91,31%	24,29%
8,00	81,24%	23,25%
8,25	75,83%	22,64%
8,50	72,18%	21,93%
8,75	66,41%	21,36%
9,00	59,18%	21,01%
9,25	54,83%	20,62%
9,50	49,98%	20,30%

Lanjutan Lampiran 3.

Waktu (jam)	KA-bk (%)	
	2x2x1	2x2x0,5
9,75	46,55%	19,78%
10,00	43,34%	19,59%
10,25	40,20%	19,54%
10,50	37,15%	19,14%
10,75	34,64%	18,92%
11,00	27,86%	18,47%
11,25	25,28%	18,11%
11,50	22,97%	18,03%
11,75	22,21%	17,91%
12,00	21,29%	17,61%
12,25	20,61%	17,54%
12,50	19,64%	17,25%
12,75	18,91%	17,20%
13,00	17,98%	17,00%
13,25	17,47%	16,91%
13,50	17,15%	16,74%
13,75	16,91%	16,64%
14,00	16,51%	16,49%
14,25	16,17%	16,44%
14,50	15,87%	16,42%
14,75	15,68%	16,37%
15,00	15,55%	16,32%
15,25	15,21%	16,22%
15,50	14,97%	16,19%
15,75	14,80%	16,17%
16,00	14,71%	16,15%
16,25	14,58%	16,13%
16,50	14,29%	16,12%
16,75	14,26%	16,10%
17,00	14,25%	16,09%
17,25	14,22%	16,08%
17,50	14,05%	16,07%
17,75	13,12%	15,65%
18,00	13,03%	15,50%
18,25	12,80%	15,48%
18,50	12,77%	15,43%
18,75	12,67%	15,42%
19,00	12,58%	15,40%
19,25	12,51%	15,38%
19,50	12,45%	15,36%

Lanjutan Lampiran 3.

Waktu (jam)	KA-bk (%)	
	2x2x1	2x2x0,5
19,75	12,34%	15,28%
20,00	12,32%	15,26%
20,25	12,25%	15,21%
20,50	12,06%	15,18%
20,75	12,03%	15,16%
21,00	12,00%	15,03%
21,25	11,97%	15,01%
21,50	11,88%	14,98%
21,75	11,50%	14,96%
22,00	11,34%	14,94%
22,25	11,33%	14,90%
22,50	11,27%	14,89%
22,75	11,22%	14,86%
23,00	11,14%	14,85%
23,25	11,08%	14,84%
23,50	11,07%	14,84%
23,75	11,07%	14,83%
24,00	11,04%	14,83%

Lampiran 4. Hasil perhitungan kadar air basis kering (KA-bk) rebung bambu kuning suhu 55 °C.

Waktu (jam)	KA-bk (%)	
	2x2x1 cm	2x2x0,5 cm
0,00	1088,25%	1004,90%
0,25	961,69%	842,51%
0,50	860,36%	719,76%
0,75	776,77%	619,36%
1,00	704,89%	533,24%
1,25	642,66%	459,30%
1,50	586,49%	394,88%
1,75	536,66%	339,20%
2,00	487,71%	287,26%
2,25	448,35%	247,02%
2,50	401,04%	203,90%
2,75	366,36%	172,25%
3,00	333,63%	150,27%
3,25	303,87%	98,72%
3,50	275,75%	89,29%
3,75	247,95%	54,18%
4,00	177,22%	38,30%

Lanjutan Lampiran 4.

Waktu (jam)	KA-bk (%)	
	2x2x1	2x2x0,5
4,25	150,89%	32,01%
4,50	130,19%	29,42%
4,75	112,26%	25,27%
5,00	96,81%	22,99%
5,25	82,88%	21,39%
5,50	70,70%	19,92%
5,75	45,27%	17,61%
6,00	37,03%	16,60%
6,25	33,63%	16,16%
6,50	30,93%	15,74%
6,75	27,58%	15,22%
7,00	25,29%	14,94%
7,25	22,63%	14,57%
7,50	22,14%	14,32%
7,75	21,12%	14,03%
8,00	20,13%	13,95%
8,25	17,42%	12,86%
8,50	16,79%	12,66%
8,75	16,52%	12,55%
9,00	16,16%	12,37%
9,25	15,81%	12,35%
9,50	15,58%	12,30%
9,75	15,47%	12,27%
10,00	15,32%	12,19%
10,25	15,04%	12,06%
10,50	14,93%	11,96%
10,75	14,66%	11,88%
11,00	14,57%	11,83%
11,25	14,39%	11,81%
11,50	14,30%	11,79%
11,75	14,14%	11,79%
12,00	14,11%	11,78%
12,25	14,03%	11,78%
12,50	13,95%	11,77%
12,75	13,85%	11,76%

Lampiran 5. Hasil perhitungan *moisture ratio* (MR) rebung bambu kuning suhu 45 °C.

Waktu (jam)	<i>Moisture Ratio</i>	
	2x2x1 cm	2x2x0,5 cm
0,00	1	1
0,25	0,91350364	0,883344453
0,50	0,842350149	0,795075432
0,75	0,780627096	0,717709422
1,00	0,726399706	0,660299062
1,25	0,69064495	0,604778386
1,50	0,657604244	0,555051662
1,75	0,604133221	0,511384891
2,00	0,567308253	0,470309109
2,25	0,546100864	0,435925525
2,50	0,51289434	0,402932765
2,75	0,494713552	0,371924965
3,00	0,466055668	0,342671915
3,25	0,440188936	0,316706422
3,50	0,419657344	0,288423328
3,75	0,34918655	0,220826241
4,00	0,304996887	0,188460877
4,25	0,27837276	0,167240622
4,50	0,256350581	0,138974162
4,75	0,236293386	0,128702625
5,00	0,205037973	0,113450356
5,25	0,18905299	0,100148459
5,50	0,174094685	0,088594045
5,75	0,147985977	0,057124626
6,00	0,1305087	0,047371556
6,25	0,122916448	0,041246065
6,50	0,112350674	0,036550501
6,75	0,10274102	0,033482247
7,00	0,096267864	0,031389125
7,25	0,090188516	0,029569828
7,50	0,084702249	0,028059823
7,75	0,077481933	0,027071034
8,00	0,068981566	0,025963066
8,25	0,064351104	0,025305379
8,50	0,061187451	0,024531266
8,75	0,05628434	0,023929974
9,00	0,050193939	0,023560651
9,25	0,04649243	0,023138568
9,50	0,042386066	0,022790173

Lanjutan Lampiran 5.

Waktu (jam)	Moisture Ratio (MR)	
	2x2x1	2x2x0,5
9,75	0,039469019	0,022248911
10,00	0,036746621	0,022026965
10,25	0,034091962	0,0219633
10,50	0,031499632	0,021552121
10,75	0,029376626	0,021316517
11,00	0,023611735	0,020856213
11,25	0,021424146	0,020458692
11,50	0,019477079	0,020392274
11,75	0,018822686	0,020247651
12,00	0,01804138	0,019938358
12,25	0,017457881	0,019846496
12,50	0,01664603	0,019522664
12,75	0,016020715	0,019469903
13,00	0,015229378	0,019255227
13,25	0,014802771	0,019142436
13,50	0,014531252	0,018955958
13,75	0,014323415	0,018850437
14,00	0,013985511	0,018688521
14,25	0,013701256	0,01863576
14,50	0,013442474	0,018603928
14,75	0,013286483	0,018554802
15,00	0,013169603	0,018551168
15,25	0,0128867	0,018400156
15,50	0,012678412	0,018371958
15,75	0,012535158	0,018347396
16,00	0,012457388	0,018319198
16,25	0,012380069	0,018303282
16,50	0,012107198	0,018287366
16,75	0,012081275	0,018259168
17,00	0,012068539	0,018245069
17,25	0,012043066	0,01823943
17,50	0,011902516	0,01823097
17,75	0,011108926	0,017798864
18,00	0,011031156	0,017636948
18,25	0,010836505	0,01760875
18,50	0,010810582	0,01755599
18,75	0,010732812	0,017543708
19,00	0,010655042	0,017526514
19,25	0,010590009	0,017506864
19,50	0,010538162	0,017482301

Lanjutan Lampiran 5.

Waktu (jam)	<i>Moisture Ratio (MR)</i>	
	2x2x1	2x2x0,5
19,75	0,010446754	0,017404978
20,00	0,010433117	0,017380415
20,25	0,010367181	0,017327655
20,50	0,010214346	0,017299457
20,75	0,010188874	0,017278529
21,00	0,01016295	0,017148446
21,25	0,010137027	0,017120248
21,50	0,010061962	0,017095686
21,75	0,009739048	0,017067488
22,00	0,009609882	0,01703929
22,25	0,009596695	0,016993359
22,50	0,009550089	0,01697926
22,75	0,009505287	0,016954697
23,00	0,009441606	0,016935961
23,25	0,009389308	0,016925321
23,50	0,009382715	0,016926745
23,75	0,009376121	0,016919131
24,00	0,009349747	0,016914218

Lampiran 6. Hasil perhitungan *moisture ratio* (MR) rebung bambu kuning suhu 55 °C.

Waktu (jam)	<i>Moisture Ratio</i>	
	2x2x1 cm	2x2x0,5 cm
0,00	1	1
0,25	0,883819079	0,838356829
0,50	0,790786206	0,716121973
0,75	0,713999817	0,616168137
1,00	0,648035356	0,530353309
1,25	0,590971586	0,45661893
1,50	0,539353127	0,392508521
1,75	0,493618541	0,337055703
2,00	0,448692506	0,285331255
2,25	0,412540234	0,245321417
2,50	0,36926704	0,202292379
2,75	0,337420827	0,170860659
3,00	0,307340782	0,149134283
3,25	0,279970446	0,098198521
3,50	0,254117808	0,088699884
3,75	0,228611631	0,054079496
4,00	0,163067136	0,038274368

Lanjutan Lampiran 6.

Waktu (jam)	Moisture Ratio (MR)	
	2x2x1	2x2x0,5
4,25	0,138763989	0,031980664
4,50	0,119688241	0,029400202
4,75	0,103187252	0,025229661
5,00	0,08897244	0,022943274
5,25	0,076161092	0,02133993
5,50	0,064956448	0,019869447
5,75	0,0417128	0,017545095
6,00	0,034168896	0,016531874
6,25	0,031018515	0,016089775
6,50	0,028517945	0,015672341
6,75	0,025429154	0,015154349
7,00	0,023326937	0,014867838
7,25	0,020858265	0,014503533
7,50	0,020423589	0,014245487
7,75	0,0194741	0,013958976
8,00	0,018565418	0,013867881
8,25	0,016085641	0,012784467
8,50	0,015499627	0,012583351
8,75	0,015249643	0,012478992
9,00	0,014914356	0,01229874
9,25	0,014593904	0,012274075
9,50	0,014378046	0,012222846
9,75	0,014274194	0,012198181
10,00	0,014141413	0,012118487
10,25	0,013880305	0,011991364
10,50	0,013777938	0,011888906
10,75	0,013530181	0,011811112
11,00	0,013441908	0,011759883
11,25	0,01328094	0,011733318
11,50	0,013194893	0,011720986
11,75	0,013048761	0,011716053
12,00	0,013019089	0,011708654
12,25	0,01294491	0,011703721
12,50	0,01287073	0,011696321
12,75	0,012781715	0,011688922

Lampiran 7. Dokumentasi

Gambar 14. Rebung bambu kuning dipotong berbentuk persegi.

Gambar 15. Menimbang rebung bambu kuning yang telah dipotong.

Gambar 16. Mengeringkan rebung bambu kuning yang telah dipotong.